

Seminarie 10 jaar politiehervorming in België
Brussel, VUB, 16 september 2009

Het veranderingspotentieel van de politie

Dr. Margo De Koster
postdoctoraal onderzoeker UCL, Centre d'histoire du droit et de la justice
docent Historische criminologie, Vrije Universiteit Amsterdam

margo.dekoster@uclouvain.be

Focus

Verandering en continuïteit in dagelijks politiewerk

- politiehistoricus
- sinds eind 19de eeuw = het ontstaan van de ‘moderne’ politie
- lokale / stedelijke politie & ‘gewone’ politiestraatwerk

Centraal: relatie politie-bevolking

- politie afhankelijk van medewerking bevolking
- dagelijks politiewerk sterk reactief ~ bepaald door vragen vanuit de bevolking

Historisch perspectief ?

- Geen pasklare antwoorden op actuele beleidsvraagstukken
- Recurrente patronen en significante breuken & transformaties
- Wat *wel* en *niet* veranderde in het verleden = contouren van het **veranderingspotentieel van de politie** in de toekomst
- Hoe? Bij gebrek aan teletijdmachine = diverse politiearchieven: politierapporten, dagorders, PV-boeken, 'gebeurtenisboeken', ...

Relatie politie-bevolking vandaag

(Samen)werken met burgers / de wijkgemeenschap

- Community Oriented Policing, Reassurance Policing...
- Contact & overleg, respect rechten & vrijheden, maatwerk
- Hoge verwachtingen

Idealisering van het verleden

- Harmonieuze 'community' en relatie politie-bevolking = « a paradise lost » ?
- Toen de politieman nog intens contact had met burgers~ goed geïnformeerd en 'buurt-gevoelig' politiewerk
- Toen de politie nog "efficiënt" was... = gezag, orde en rust

De 'community' – mythe (1)

de 'warme', 'ordelijke' wijkgemeenschap heeft nooit bestaan

- Al te idyllisch beeld van 'warme' buurtrelaties in het verleden
- Wel: stedelingen deel van buurtgemeenschappen, intens sociaal leven, grote affectieve waarde, gevoel van collectieve identiteit (cf gehechtheid plattelandbewoners aan hun dorp)
- Maar: harmonie in de 'traditionele' stedelijke buurtgemeenschap was betrekkelijk, voor armen een kwestie van overleven, en kwam tegen hoge prijs:
 - Respect hiërarchische relaties, strikt conformisme, intense informele sociale controle, sociale uitsluiting (van 'buitenstaanders')

De 'community' – mythe (2)

'de' bevolking of 'de' wijkgemeenschap heeft nooit bestaan:

- zeer diverse 'politiekanten'
 - slachtoffers
 - 'echte boeven'
 - 'gekende herrieschoppers': 'kleine vissen' die eigenlijke politiewerk belemmeren: « leegloopers », marginale groepen
 - 'goede' klanten: bieden hulp of houden eigen straat, café... rustig en veilig (eind 19de E. Antwerpen: verpleegster Elza en Mit Van de Kulle)
 - 'valse klanten': lokken interventies uit die politie niet als haar taak ziet (eind 19de E. Antwerpen: 'Leve de Koning!'; Julia, 'zot' van 'zilverknoopkes')
- continue verandering bevolkingssamenstelling ~ versnelde en steeds meer gediversifieerde immigratiegolven sinds eind 18de eeuw + veranderende stedelijke omgeving

politie-bevolking vroeger (1)

Bedenkingen bij beeld 'vroeger beter' = vlotte contacten, vriendelijke relaties en informatieuitwisseling (einde: gemotoriseerde patrouilles):

- politieregl.: agenten moeten in hun wijk wonen, alle bewoners persoonlijk kennen >< ook: afstand houden = geen babbels, cafébezoek, winkelatalages
- groot werkterrein, veranderende bevolking: iedereen kennen was niet mogelijk
- politie doorgaans wel aanvaard door de bevolking, maar burgers verkozen contact met politie te vermijden
- contacten niet altijd vriendelijk: meeste simpelweg anoniem, soms vijandig (arrestaties dronkenschap en nachtlawaai; huiselijke conflicten)
- achtergestelde groepen en ghettowijken die « police property » waren: geen respect gezag, vaak hele buurt slaags met politie
- meer taken regulering dagelijks leven (300 nieuwe verordeningen in A'pen tussen 1859-1921) ~ meer weerstand/vijandigheid bevolking (beledigingen en slagen aan politie +70% tussen 1890 en 1914)

politie-bevolking vroeger (2)

- contacten politie-bevolking waren *selectief*:
 - vooral met handelaars, winkeliers, bewakers,... gelijkaardige belangen als de politie
 - versterkt door uitwisseling van goederen, diensten, gebruik van ruimte, sympathie en gesprekken
 - => zekere vertekening : politie vooral aandachtig voor zorgen van deze groepen i.v.m. misdaad en overlast
- geen gemakkelijke toegang to bredere informatienetwerken in arbeidersbuurten: code tegen 'klikken', tenzij tolerantiedrempel buurt overschreden (zelfs in moordzaken kreeg politie niet zomaar informatie)
- vriendelijke of hechte relaties met burgers eigenlijk niet noodzakelijk voor de politie om werk naar behoren te doen
 - = 'stilzwijgende contracten' met de bevolking
 - = politiemensen bouwden aanzienlijke kennis op op het terrein, tijdens hun praktijk en via hun acties

Inhoud politiewerk verleden

- weinig criminaliteitsbestrijding: van 50 % PVs in 1890 naar 35% in 1913
 - ordehandhaving: vooral prostitutie, ordeverstoringen, verkeer
 - merendeel: vragen bevolking bemiddeling kleine conflicten, problemen oplossen, hulp bieden
- = *“By and large, the people police deal with are life’s refugees »*
(Bayley, Policing for the Future, 21)
- = « **community policing** »?

1895 – politie beboet melkverkoopster

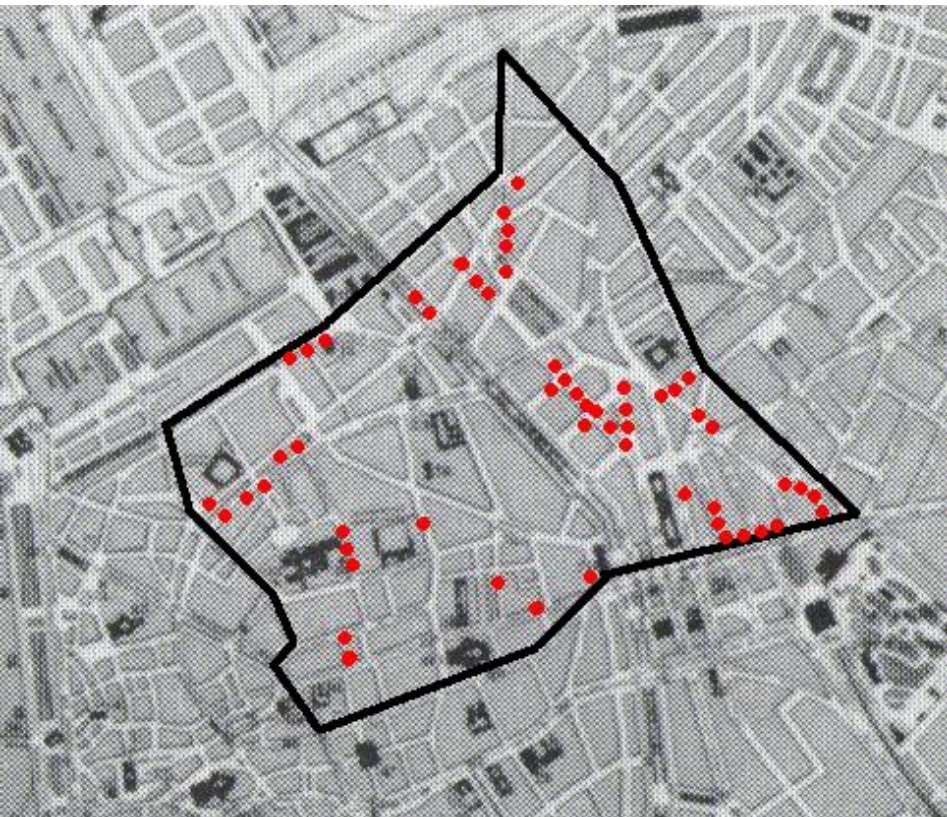
Selectiviteit en praktische kennis

Context van limieten terrein (medewerking en vragen bevolking), beperkte mensen en middelen, tegenstrijdige verwachtingen politierol

- omgaan met het complexe en constant veranderende terrein, leveren van maatwerk: constant interpreteren, snel beslissen, onderhandelen, selectiviteit
- focus probleembuurt, risico-activiteiten, welbepaalde groepen
= **politiewerk als continue aanpassingsstrategie**
- = **uitgebreide kennis van wijk en bewoners**: “tour guides at a museum of human frailty”
- = leren ‘orde onderhandelen’ : conflictoplossing, bemiddeling, verzoening

Selectiviteit:

1890

1913

Conclusies

Limieten aan de mogelijkheden van (samen)werken met de gemeenschap

- overschatting potentieel van 'de' wijk als bron van sociale controle en cohesie
 - contact bevolking-politie is nooit gemakkelijk of vlot geweest
 - belangrijke belemmeringen: de politie is nooit significant 'efficiënter' geweest, continuïteit in praktijken van selectiviteit
- => verwachtingen ivm wat de politie *kan* doen bijstellen

Desalniettemin cruciaal:

- conflictregulering, probleemoplossing en hulp aan bevolking = in de praktijk steeds meest essentiële politiefunctie
- meer valoriseren van wijkwerking en van bestaande gesofisticeerde politiekennis van buurtproblemen, bewoners, onderhandelings- en copingsstrategieën

= organisatie politiewerk meer aangepast aan terrein dan vice versa

Opleiding?

= verandering: benutten potentieel van aanpassing aan een (grootstedelijke) samenleving die permanent in verandering is